Policy för mänskliga rättigheter

–

Riktlinje för människorättsbaserat arbete

Beslutad av Regionfullmäktige 2026-06-16.

Ärendenummer 2025-POL000263-003.

Gäller för alla nämnder och styrelser och deras respektive förvaltningar.

Gäller till 2031-06-16.

Skapad av Fanny Davidsson.

Region Skåne
291 89 Kristianstad
Telefon: 044-309 30 00
skane.se

Policy för mänskliga rättigheter

Att mänskliga rättigheter respekteras är avgörande för utvecklingen av demokratin. Därför är Region Skånes demokratifrämjande arbete rättighetsbaserat i förhållningssätt och arbetssätt i syfte att ge röst åt fler. Det stärker tilliten, både mellan människor och till det demokratiska systemet.

Hur Region Skåne organiserar, prioriterar och bedriver sin verksamhet påverkar invånarnas liv och hur mänskliga rättigheter fungerar i praktiken. Därför är mänskliga rättigheter en integrerad del av Region Skånes ansvar och ska genomsyra verksamheten.

Mänskliga rättigheter skyddas genom svensk lagstiftning och internationella konventioner. Mänskliga rättigheter reglerar förhållandet mellan det offentliga och individen. Det innebär att varje person, i alla skeden av livet, är rättighetsbärare och att Region Skåne är skyldighetsbärare i varje möte och i alla delar av verksamheten.

Ett framgångsrikt arbete med mänskliga rättigheter kräver ett systematiskt och samordnat arbete som är kunskapsbaserat och verksamhetsanpassat. Viktiga förutsättningar är

- tvärsektoriell samverkan
- en koncerngemensam struktur för lärande och erfarenhetsutbyte om mänskliga rättigheter
- utbildning om mänskliga rättigheter för förtroendevalda och medarbetare.

Grundläggande principer

De mänskliga rättigheterna gäller alla och är odelbara.

Mänskliga rättigheter säkerställs genom

- transparens och ansvar
- jämlikhet och icke-diskriminering
- delaktighet och involvering

Övergripande mål

Tillgodose de mänskliga rättigheterna[1] inom hela Region Skånes uppdrag.

Att tillgodose de mänskliga rättigheterna innebär att respektera, skydda och främja rättigheter. Arbetet ska vara kunskapsbaserat och utgå från ett människorättsbaserat förhållnings- och arbetssätt. Detta bidrar till kvalitet, samverkan, tillit och yrkesstolthet.[2]

Det övergripande målet konkretiseras i fyra mål för människorättsbaserat arbete utifrån de grundläggande principerna om mänskliga rättigheter.

Alla nämnder och styrelser ska

- ta hänsyn till de olika rättighetsperspektiven samtidigt för att tillgodose mänskliga rättigheter för alla
- säkerställa mänskliga rättigheter genom transparens och tydlig ansvarsstruktur
- arbeta för jämlikhet och mot diskriminering
- systematiskt involvera invånare och skapa förutsättningar för delaktighet.

Riktlinje för människorättsbaserat arbete

Människorättsbaserat arbete syftar till att tillgodose de mänskliga rättigheterna.

Riktlinjen är en koncernövergripande standard för hur de grundläggande principerna och det övergripande målet i Policy för mänskliga rättigheter ska genomföras i verksamheten genom fyra mål. Riktlinjen är beslutad av regionfullmäktige och gäller därmed, i sin helhet, alla nämnder och styrelser och deras respektive förvaltningar.

Mål 1: Ta hänsyn till de olika rättighetsperspektiven samtidigt för att tillgodose mänskliga rättigheter för alla

De mänskliga rättigheterna gäller alla inom Sveriges gränser, oavsett medborgarskap. Vissa grupper riskerar dock att inte få sina rättigheter tillgodosedda. Därför finns konventioner som betonar och stärker skyddet för dessa individer.

Ett helhetsperspektiv på mänskliga rättigheter

För att tillgodose mänskliga rättigheter för alla ska Region Skåne

- ta hänsyn till de olika rättighetsperspektiv samtidigt
- arbeta utifrån ett intersektionellt perspektiv, där olika diskrimineringsgrunder[3] och hur de samspelar beaktas.

Barnets rättigheter

I arbetet med att tillgodose barnets rättigheter enligt lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter ska fyra grundprinciper vara utgångspunkt för hur Region Skåne tolkar och tillgodoser barnets rättigheter i sin helhet. Dessa grundprinciper motsvarar fyra centrala artiklar i barnkonventionen:

- Alla barn är lika i värde och rättigheter. Inget barn får diskrimineras (artikel 2).
- I alla beslut som rör barn ska i första hand bedömas och beaktas vad som är barnets bästa (artikel 3).
- Varje barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6).
- Barn har rätt att komma till tals och bli lyssnade till. Hänsyn ska tas till barns åsikter utifrån ålder och mognad (artikel 12). [4]

Grundprinciperna är en förutsättning för att barnets övriga rättigheter ska tillgodoses, exempelvis rätten till hälsa, kultur och skydd mot våld och övergrepp.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Ett funktionshinder uppstår när en funktionsnedsättning möter hinder i omgivningen. Region Skåne ska därför arbeta utifrån den nationella funktionshinderspolitiken[5] genom följande inriktningar:

- Tillämpa principen om universell utformning.
- Undanröja befintliga brister i tillgängligheten.
- Genomföra individuella stöd och lösningar för individens självständighet.
- Förebygga och motverka diskriminering.

Rättigheter för nationella minoriteter

De nationella minoriteterna är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Region Skåne ska

- synliggöra de nationella minoriteternas språk, historia, kultur och rättigheter i syfte att främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige
- särskilt främja barns möjlighet att utveckla sin kulturella identitet och att använda sitt minoritetsspråk
- möjliggöra inflytande och samråd i frågor som berör de nationella minoriteterna.

Som del av förvaltningsområde för det finska språket ska Region Skåne tillgodose individens rätt att använda finska i sina skriftliga och muntliga kontakter med Region Skåne.

Region Skåne ska enligt lag konsultera samiska organisationer om ett ärende kan få särskild betydelse för dem.[6] Verksamheten ska identifiera när det är relevant för uppdraget.

Mål 2: Säkerställa mänskliga rättigheter genom transparens och tydlig ansvarsstruktur

Arbetet med mänskliga rättigheter ska vara öppet och ansvarsfullt. Så stärker Region Skåne förtroendet för verksamheten och säkerställer att rättigheter tillgodoses i praktiken. Det innebär att Region Skåne ska

- integrera mänskliga rättigheter i ordinarie planering och uppföljning
- beakta mänskliga rättigheter i beslut
- tydligt visa hur hänsyn tagits till barnets bästa när beslut påverkar barn
- informera om hur individer kan lämna synpunkter om de upplever att deras rättigheter inte tillgodoses
- systematiskt ta tillvara synpunkter från invånare och användare för att utveckla verksamheten och åtgärda brister
- erbjuda tydlig, enkel och målgruppsanpassad information i tillgängliga format.

Mål 3: Arbeta för jämlikhet och mot diskriminering

Region Skåne ska arbeta för jämlikhet och social hållbarhet där människor har likvärdiga förutsättningar till utveckling, en god och jämlik hälsa och tillgång till en jämlik hälso- och sjukvård.

Region Skåne ska säkerställa att verksamheten inte diskriminerar på grund av

- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionsnedsättning
- sexuell läggning
- ålder.

Barn får inte heller diskrimineras på grund av egen eller sin familjs ställning, verksamhet, åsikter eller tro.[7]

Region Skåne ska främja jämlikhet och säkerställa tillgänglighet och användbarhet samt motverka diskriminering i bland annat

- ansöknings- och utlysningsprocesser
- avtal och upphandling
- bemötande
- beslut
- fysiska och digitala platser och tjänster
- kommunikation
- planeringsprocesser
- rekrytering
- rollen som arbetsgivare
- service och en fördelning av resurser.

Arbetet med fysisk och digital tillgänglighet och användbarhet ska utgå från universell utformning. Det betyder att produkter, miljöer, program och tjänster ska utformas så att alla, så långt som det är möjligt, kan använda dem utan att de behöver anpassas eller specialutformas.[8]

Region Skåne ska skapa likvärdiga förutsättningar och jämlik tillgång till verksamheterna genom att utforma information så att den är

- relevant
- lätt att hitta
- lätt att förstå
- enkel att använda.

Detta följer språklagen och ISO-standarden för klarspråk.[9]

Mål 4: Systematiskt involvera invånarna och skapa förutsättningar för delaktighet

Region Skåne ska systematiskt efterfråga och ta till vara invånarnas perspektiv och erfarenheter, både då de efterfrågas och då invånarna själva kontaktar Region Skåne.

Dialog, samverkan och aktiv involvering av idéburen sektor och civilsamhället är en del av arbetet med att stärka och skapa förutsättningar för invånarnas delaktighet.[10] Syftet är att säkerställa mänskliga rättigheter, stärka demokratin och bidra till kvalitet i Region Skånes arbete.

I dialog, involvering och samverkan ska Region Skåne

- involvera så tidigt som möjligt
- visa hur delaktighetsprocessen är utformad och hur den relaterar till berörd utvecklings- eller beslutsprocess
- erbjuda dialog som främjar ömsesidig förståelse och tillit
- återkoppla för att skapa långsiktighet och förtroende
- involvera en mångfald av perspektiv för att bredda och fördjupa beslutsunderlaget.

Region Skåne ska möjliggöra perspektiv och erfarenheter från en bredd av röster genom att använda metoder som gör det möjligt för olika individer som barn, unga, personer med funktionsnedsättning, minoriteter, personer med olika socioekonomiska bakgrunder och olika språkförmåga att komma till tals i frågor och beslut som rör dem.

Uppföljning

Alla nämnder och styrelser ansvarar för att följa upp riktlinjen inom den ordinarie uppföljningsprocessen. En koncern-övergripande analys av uppföljningen ska årligen redovisas för regionfullmäktige och utgöra kunskapsunderlag för fortsatt utveckling. Uppföljningen ska bidra till

- kunskap om efterlevnad av lagar och konventioner
- kunskap om hur mänskliga rättigheter beaktas i styrning och beslut
- identifiering av behov av stöd, utveckling eller förändrade arbetssätt
- organisatoriskt lärande.

Styrdokumentet ska ses över vart femte år eller tidigare vid behov.

Begreppslista

Mänskliga rättigheter
Mänskliga rättigheter är regler om vad människor har rätt till i förhållande till stat, region och kommun. De mänskliga rättigheterna finns i internationella konventioner som Sverige har skrivit under och som Region Skåne måste se till att skydda, respektera och främja. Mänskliga rättigheter finns också inskrivna i svensk lag.

Skydda mänskliga rättigheter
Att skydda människors rättigheter kan exempelvis vara att ha rutiner mot hot och trakasserier, eller att säkerställa att privata avtals- eller samarbetspartners följer mänskliga rättigheter.

Respektera mänskliga rättigheter
Region Skåne ska själv inte bryta mot eller kränka rättigheterna, det görs till exempel genom likvärdigt bemötande eller inte använda tvång om det inte är nödvändigt.

Främja mänskliga rättigheter
Region Skåne skapar förutsättningar för att det ska vara lättare att ta del av rättigheter, exempelvis genom tillgängliga lokaler, service och transporter.

Rättighetsbärare
Alla som använder Region Skånes verksamheter eller tjänster, oavsett ålder eller medborgarskap är rättighetsbärare. Även medarbetare är rättighetsbärare i sin relation till arbetsgivaren.

Skyldighetsbärare
Region Skåne är skyldighetsbärare. Det betyder att organisationen ansvarar för att i sin verksamhet och inom sitt ansvarsområde, uppfylla de mänskliga rättigheterna för alla som tar del av verksamheten.

Människorättsbaserat arbete
Ett sätt att arbeta där individens rättigheter står i centrum vid exempelvis bemötande, prioriteringar och beslut.

Grundläggande principer för människorättsbaserat arbete

Mänskliga rättigheter gäller alla och är odelbara. Mänskliga rättigheter tillgodoses genom

- transparens och ansvar
- jämlikhet och icke-diskriminering
- delaktighet och involvering.

Mänskliga rättigheter gäller alla och är odelbara

Mänskliga rättigheter är universella, odelbara och ömsesidigt beroende av varandra. Det betyder att de gäller alla, hör ihop och påverkar varandra.

Transparens och ansvar

Region Skåne ska vara öppna med hur vi arbetar med mänskliga rättigheter. Det ska vara tydligt vem som har ansvar och varför ett beslut har fattats. Det gör det möjligt för människor att förstå, granska och kräva sina rättigheter.

Jämlikhet och icke-diskriminering

Alla ska ha lika rättigheter och möjligheter. Jämlikhet kan innebära att resurser och insatser anpassas efter olika behov för att resultatet ska bli likvärdigt. Icke-diskriminering kan innebära att förebygga diskriminering genom aktiva åtgärder eller att motverka hinder genom att säkerställa ett likvärdigt bemötande och tillgänglighet.

Delaktighet och involvering

Delaktighet handlar om människors möjlighet att vara med och påverka beslut som rör dem, på likvärdiga villkor. Involvering innebär att Region Skåne som offentlig aktör tar initiativ till att inhämta invånarnas perspektiv och erfarenheter.

Intersektionalitet

Intersektion betyder korsning. I arbetet med mänskliga rättigheter betyder intersektionalitet korsningen mellan olika perspektiv. Olika faktorer som kön, etnicitet, ålder eller funktionsnedsättning kan påverka människors liv samtidigt. Intersektionalitet betyder att se dessa faktorer tillsammans och förstå hur de påverkar varandra.

Universell utformning

Tjänster, miljöer och produkter ska vara utformade så att så många som möjligt kan använda dem från början, utan att de behöver anpassas särskilt. Det utesluter inte att vissa personer behöver hjälpmedel eller individuella anpassningar.

Användbarhet

En tjänst eller produkt är användbar när den fungerar bra och upplevs enkel och tillfredsställande att använda.

Tillgänglighet

Tillgänglighet innebär att alla kan använda en miljö, tjänst eller produkt oavsett funktionsförmåga. Bristande tillgänglighet är en form av diskriminering.

[1] Se konventioner och stadgor som Sverige skrivit under på mrinstitutet.se

[2] FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 5 (2003): Allmänna åtgärder för genomförande av konventionen om barnets rättigheter (artikel 4, 42 och 44.6), se punkt nr 12 samt nr 22.

[3] Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

[4] Lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket. Om ärendet kan få särskild betydelse för en samisk organisation med hänsyn till dess ändamål enligt stadgarna och organisationen har anmält intresse av att delta i konsultationer, ska den konsulteras.

[5] Se diskrimineringsgrunderna under mål 3: Arbeta för jämlikhet och mot diskriminering.

[6] Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

[7] FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 2.

[8] Språklagen (2009:600) och den svenska ISO-standarden för klarspråk (ISO 24495 1:2023).

[9] I samverkan med idéburen sektor ska sex principer beaktas – självständighet och oberoende, dialog, öppenhet och insyn, kvalitet, långsiktighet och mångfald. Principerna utgår från den nationella överenskommelse som har träffats mellan regeringen, idéburna organisationer och SKR. De är också en del av Överenskommelsen Skåne. Principerna är fastställa av riksdagen genom beslut om proposition En politik om det civila samhället (2009/10:55).

[10] Mänskliga rättigheter i styrning och ledning, SKR (2017).

Fotograf: Maskot Bildbyrå AB (sida 5), Scandinav (sida 6), Leif Johansson (sida 7), Susanne Walström (sida 8), Ingemar Lindewall (sida 9).